

Elise Byman

Tuotanto-osaston työuupumukseen ajavat tekijät fiktiivisessä draamasarjatuotannossa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Elokuva ja televisio

Opinnäytetyö

08.05.2023

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Elise Byman
Otsikko:	Tuotanto-osaston työuupumukseen ajavat tekijät fiktiivisessä draamasarjatuotannossa
Sivumäärä:	28 sivua + 1 liitettä
Aika:	08.05.2023
Tutkinto:	Medianomi
Tutkinto-ohjelma:	Elokuva ja televisio
Suuntautumisvaihtoehto:	Tuotanto
Ohjaaja(t):	Tuotannon lehtori Annakaisa Sukura

Opinnäytetyössä käsitellään erilaisia vaikuttavia tekijöitä, jotka johtavat fiktiivisen draamasarjatuotannon tuotanto-osaston työuupumukseen. Tuotanto-osastolla työskentelevät ajautuvat usein työuupumukseen, ja tässä opinnäytetyössä selvitetään syitä tähän ilmiöön.

Opinnäytetyö koostuu kirjallisesta sekä toiminnallisesta osuudesta. Toiminnallinen osuus eli teososa on tekijän tuottama lyhytelokuva *Rakkauden juhla 2022*, jonka tuotantoprosessia käsitellään kirjallisessa osuudessa. Kirjallisessa osuudessa tutkimusmetodina on käytetty teemahaastattelua. Työssä haastateltiin Marju Aarnivirtaa sekä Julia Elomäkeä aiheesta, sillä he ovat työskennelleet tuotanto-osastolla monissa eri rooleissa useiden vuosien aikana.

Keskeisiksi aiheiksi nousevat tuotantojen budjetit, kommunikointi sekä ennakointi. Liian pienet budjetit ovat suoraan yhteydessä työntekijöiden käytettävään aikaan ja resursseihin. Kommunikointi on avainasemassa läpi koko tuotannon, ja molemmat haastateltavat painottavat avoimen kommunikoinnin tärkeyttä. Tuotannot ovat hyvin moniosaisia, ja niissä on paljon muuttuvia tekijöitä, joita tuotanto-osasto pyrkii ennakoimaan mahdollisimman hyvin. Huolellisella käsikirjoituksen purulla sekä ennakkotuotannolla on merkittävä vaikutus koko tuotannon kulkuun. Kaikkea ei kuitenkaan voida ennakoida, mikä voi aiheuttaa yllättäviä kriisitilanteita.

Ratkaisuissa nousee selkeästi esiin tuotantoihin nähden liian pienet budjetit. Budjetit heijastuvat suoraan työryhmän kokoon ja käytettävään työaikaan. Budjeteissa tulisi huomioida jokainen käsikirjoitus yksilöitynä, ja suhteuttaa se sen tarpeisiin. Työuupumukseen vaikuttaa monet eri tekijät, ja siihen pystytään vaikuttamaan paljon niin yksilöllisellä kuin tuotannon tasolla. Avoin keskustelu ongelmista ja uupuneen työntekijän tukeminen ovat avainasemassa. Paremmilla työoloilla ja työntekijöiden jaksamisesta huolehtimalla on mahdollista vähentää vaihtuvuutta alalla ja näin varmistaa osaamisen kehittyminen ja pysyminen alalla.

Avainsanat:	Fiktiivinen draamasarjatuotanto, tuottaja, linjatuottaja, tuotanto-osasto, työuupumus, työssä jaksaminen
-------------	--

Abstract

Author(s): Elise Byman
Title: Factors leading to burnout in the production department of a fictional drama series
Number of Pages: 28 pages + 1 appendix
Date: 8 May 2023

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Media
Instructor(s): Annakaisa Sukura, Senior Lecturer

The thesis examines the factors contributing to burnout in the production department of a fictional drama series. It explores the reasons behind the high incidence of burnout among production department workers.

The functional thesis consists of two parts: a written report and the short film *Rakkauden juhla 2022* produced by the author. The production process is discussed in the written part. In the written part, the thematic interview method has been used as a research method. Marju Aarnivirta and Julia Elomäki were interviewed on the subject, as they have worked in the production department in many different roles over several years.

The key issues that came up in the interviews about this topic are production budgets, communication, and anticipation. Small budgets are directly in touch with the time that can be used to the production which causes stress and pressure to the production department. Communication is critical throughout the production process, and both interviewees emphasized the importance of open communication. The pre-production period has a significant impact on the entire production process. Over all the production department tries to anticipate as much as possible, but unexpected crises can still occur.

The solutions clearly highlight budgets that are too small in relation to productions. Budgets should be tailored to the needs of each individual script and consider the size of the working group and the time needed for the production. Burnout is influenced by many different factors, and it can be influenced at both individual and production levels. Open discussion of problems and support for an exhausted employee are crucial. Better working conditions and ensuring the well-being of employees help to reduce turnover and ensure the development and retention of skills in the production field.

Keywords: Fictional drama series production, production department, producer, line producer, production manager, burnout

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Fiktiivinen draamasarjatuotanto	2
3	Tuotanto-osasto	3
3.1	Tuottaja	4
3.2	Linjatuottaja	4
3.3	Tuotantopäällikkö	4
3.4	Tuotantokoordinaattori	4
3.5	Tuotantoassistentti	5
4	Työuupumus	5
5	Työuupumuksen riskitekijät fiktiivisessä draamasarjatuotannossa	7
5.1	Budjetti	8
5.2	Yllättävät muuttujat	8
5.3	Työn jatkuvuus	9
5.4	Kommunikaatio	10
5.5	Koulutus	11
5.6	Intohimoammatti	11
5.7	Arvostus ja asenteet	12
5.8	Suhtautuminen uupumukseen	13
6	Miten työssä jaksamista voisi edistää?	14
7	Lyhytelokuvan tuotantoprosessi tuottajan näkökulmasta	16
7.1	Ennakkotuotanto	17
7.1.1	Käsikirjoituksen purku	17
7.1.2	Rahoitus	17
7.1.3	Työryhmän kasaaminen	19
7.1.4	Ennakointi ja riskien huomioon ottaminen	20
7.1.5	Aikataulutus	21
7.2	Kuvausjakso	21
7.3	Jälkituotanto ja levitys	23
8	Lopuksi	25

Lähteet	27
Liitteet	30
Haastattelun kysymysrunko	30

1 Johdanto

Opinnäytetyö tutkii tekijöitä, jotka ajavat tuotanto-osaston työuupumukseen fiktiivisessä draamasarjatuotannossa. Valitsin aiheen, koska keskustellessani alalla työskentelevien kanssa huomaan toistuvan kaavan tuotanto-osastolla työskentelevien työuupumisessa. Suurin osa, joiden kanssa olen keskustellut, on kokenut työuupumisen tuotannon työtaakan takia, ja useat jopa monia kertoja. Uupumisen toistuva kierre on hyvin huolestuttava asia, joka kertoo syvemmästä ongelmasta eikä vain siitä, että joissain tietyissä tuotannoissa olisi ongelmia. Ongelmat ovat selkeästi syvemmällä rakenteissa.

Valitsin käsiteltäväksi tuotannoksi nimenomaan fiktiiviset draamasarjatuotannot, koska niissä on paljon liikkuvia ja nopeasti muuttuvia palasia, jotka kuormittavat erityisesti tuotanto-osastoa. Kuvausjaksot kestävät useita viikkoja ja ovat henkisesti ja fyysisesti raskaita. Olen tuottanut lyhytelokuvia sekä työskennellyt tuotanto-osaston eri työrooleissa draamasarjatuotannoissa. Tavoitteeni on etsiä ratkaisuja ja olla mukana kehittämässä alaa työhyvinvoinnin kannalta parempaan suuntaan.

Työuupumus on ollut aiheena pinnalla jo useamman vuoden, ja siihen suhtautuminen on pikkuhiljaa alkanut muuttumaan. Yhteiskuntamme on hyvin suorituskeskeinen, ja ihmisten arvostus hankitaan usein tehokkuuden, työnimikkeiden ja nousukiitoisen uran kautta. Pinnalle on kuitenkin noussut enemmän ja vahvemmin keskustelut mielenterveydestä ja ihmisten yleisestä hyvinvoinnista. Elokuva- ja tv-alalla työuupumuksesta puhuminen on monelle haastavaa, koska freelancer-työntekijöillä on aina pelko tulevaisuuden työllistymisensä puolesta.

Aihetta tarkastellaan kahden haastattelun, *Rakkauden juhla* -lyhytelokuvan sekä kirjallisuuden kautta. Haastattelin opinnäytetyöhön tuottaja Julia Elomäkeä sekä linjatuottaja Marju Aarnivirtaa. Kirjallisen opinnäytetyön lisäksi opinnäytetyöhöni kuuluu teososa *Rakkauden juhla* -lyhytelokuva (2022), jonka tuottajana toimin.

Opinnäytetyössä on käytetty tutkimusmetodinä teemahaastattelua. Valitsin tämän tutkimusmetodin, koska halusin saada monipuolisesti ajatuksia ja kokemuksia työuupumuksesta tuotanto-osastolla haastateltavilta.

Teemahaastattelussa ei keskitytä yksityiskohtaisiin kysymyksiin, vaan pyritään tuomaan haastateltavan oma ääni kuuluviin teemoista keskustelemalla (Hirsijärvi & Hurme 2014, 47–48). Toteutin haastattelut kasvotusten 20.4.2023 Tekele Productions toimistolla, jossa molemmat haastateltavat Aarnivirta sekä Elomäki työskentelevät.

Aiheen tärkeys on moniulotteinen, ja siihen paneutumalla olisi mahdollista vähentää tuotanto-osastolla työskentelevien vaihtuvuutta alalla ja näin varmistaa kokemuksen ja osaamisen kehittyminen ja pysyminen alalla.

2 Fiktiivinen draamasarjatuotanto

Fiktiivinen draamasarja on useamman jakson kokonaisuus, joka on kestoaltaan noin 30–60-minuuttinen ja joka julkaistaan usein suoratoistopalveluissa tai televisiossa. Keskimääräisesti mainosten kanssa yhden jakson pituus on noin 42 minuuttia. Tällä hetkellä suosittuja ovat myös minisarjat eli noin 20 minuutin mittaisista jaksoista koostuvat sarjat.

Yleisesti fiktiivisten draamasarjatuotantojen budjetit ovat elokuvaan nähden pienempiä ottaen huomioon, että sarjoissa kuvataan paljon enemmän materiaalia eli minuuotteja kuin elokuvissa. Suomalaisten fiktiivisten draamasarjatuotantojen budjetit ovat pienempiä kuin esimerkiksi muiden Pohjoismaiden budjetit. (Elomäki 20.4.2023.) ITV Finlandin toimitusjohtaja Paavolainen kertoo verkkoartikkelissa 2022, että Love Island -realityformaattia tehdään 60–70 % pienemmällä budjetilla kuin muissa Pohjoismaissa (Haapalainen 2022).

Business Finlandin teettämässä selvityksessä 2021 selviää, että elokuva- ja tv-alalla on huutava pula ammattilaisista. Draamatuotannoilla on kriittinen tilanne niin työntekijöiden määrän kuin laadun puolesta. Pulaa on kaikista tekijöistä,

mutta selvästi eniten pulaa on tuotannon osajista kuten tuottajista, linjatuottajista ja tuotantopäälliköistä. (Kuokkanen 2021.)

3 Tuotanto-osasto

Fiktiivisissä draamasarjatuotannoissa tuotanto-osasto koostuu useimmiten tuottajasta, linjatuottajasta, tuotantopäälliköstä, tuotantokoordinaattorista, tuotantoassistentista sekä runnerista, jonka päätehtävä on kuljettaa näyttelijöitä autolla. Tuotantoassistentin tehtäviin kuuluu usein myös runnerin tehtävät, mikäli näihin rooleihin ei ole palkattu erikseen kahta tekijää. Jos mahdollista niin tuotanto-osastoon kuuluu mielellään vielä tuotantoharjoittelija. (Aarnivirta 20.4.2023.)

Tuotanto-osaston koko riippuu vahvasti tuotannon koosta, resursseista ja genrestä. On tärkeää arvioida jokainen tuotanto erikseen ja miettiä juuri siihen toimiva tuotanto-osasto ja roolit. Mikäli kuvauspäiviä on paljon ja kyseessä on massiivinen ja pitkäkestoinen tuotanto, on hyvä harkita esimerkiksi kahta tuotantopäällikköä tai tuotantokoordinaattoria. Jos tuotanto puolestaan on tiivis ja hyvin hallittavissa, voi tuotanto-osaston koko olla pienempi ja mahdollisesti voidaan jopa yhdistää tiettyjä rooleja yhdelle henkilölle. (Elomäki 20.4.2023.)

Yleisesti tuotanto-osaston työnkuvat ja tehtävät vaihtelevat hyvin paljon riippuen tuotanto-osastolla työskentelevien ihmisten persoonista, kyvykkyydestä ja luotettavuudesta (Aarnivirta 20.4.2023). Työroolien kokonaiskuvaa kuvaava vertaus on, että linjatuottajalla on käsissään seuraava kuukausi kokonaisuudessaan, tuotantopäälliköllä tuleva viikko, tuotantokoordinaattorilla muutama seuraava päivä ja tuotantoassistentilla kyseinen päivä ja hetki. Tätä kautta on helpompi hahmottaa työroolien vaatimustaso ja niihin kuuluvat työtehtävät. (Elomäki 20.4.2023.)

3.1 Tuottaja

Tuottaja on tuotannon kokonaisuuden valvoja, hän toimii työryhmän esihenkilönä, mahdollistajana sekä toimeenpanijana (Elomäki 20.4.2023).

Tuottaja on tuotannossa kiinni pisimpään, koska hän johtaa tuotannon aivan alkumetreistä levitykseen asti. Tuottaja huolehtii rahoituksen hankinnasta ja on vastuussa sponsori- ja yhteistyösopimuksista ohjelman ostajan kanssa. (Aarnivirta 20.4.2023.)

3.2 Linjatuottaja

Linjatuottajan työnkuva on hyvin vastuullinen, sillä hän vastaa budjetista ja huolehtii kokonaiskustannusten seuraamisesta ja raportoinnista tuottajalle. Hänen vastuullaan on suurin osa työryhmän sopimuksista, ja hän vastaa työryhmän palkkaamisesta. Linjatuottajalla ei tulisi olla juurikaan käytännön asioita hoidettavana, vaan hän huolehtii kokonaisuuden hallinnasta ja kustannusten seuraamisesta. (Elomäki 20.4.2023.)

3.3 Tuotantopäällikkö

Tuotantopäällikkö on vastuussa linjatuottajan lisäksi työryhmän sekä näyttelijöiden sopimuksista. Tuotantopäällikön tehtäviin kuuluu usein myös työryhmän työajanseuranta sekä palkkojen maksatus. Tuotantopäällikkö on tiiviisti yhteydessä muiden osastojen vastuuhenkilöiden kanssa, jotta hän pysyy mukana, mitä kaikki tulee kustantamaan ja mitä resursseja osastojen päätökset ja valinnat vaativat. Hänen tehtäviinsä kuuluu kuvausten operatiivinen vastuu, ja hän toimii kuvauspaikalla esihenkilönä varmistaen kuvausten sujuvuuden. (Aarnivirta 20.4.2023.)

3.4 Tuotantokoordinaattori

Tuotantokoordinaattorin työnkuva voi vaihdella paljon tuotannosta ja viikosta riippuen. Hän vastaa yleisestä kommunikoinnista työryhmälle sekä näyttelijöille. Tuotantokoordinaattori hoitaa paljon logistisia käytännön asioita, jotta asiat

rullaavat sujuvasti eteenpäin. Hän toimii tuotantoassistentin ja runnerin esihenkilönä delegoimalla heille tehtäviä ja valvomalla heidän työtään. (Aarnivirta 20.4.2023.)

3.5 Tuotantoassistentti

Tuotantoassistentin sekä runnerin työnkuvaan kuuluvat monipuolisesti kaikki päivittäiset käytännön tehtävät. He kuljettavat näyttelijöitä ja työryhmää kuvauspäivinä sekä avustavat muuta tuotanto-osastoa erilaisissa tehtävissä. Heille kuuluu paljon saman tyyppisiä tehtäviä kuin tuotantokoordinaattorille, mutta ilman samanlaista vastuuta tehtävien koordinoinnista. (Aarnivirta 20.4.2023.)

4 Työuupumus

Työuupumus on häiriötila, joka kehittyy pitkittyneen työstressin seurauksena. Siihen kuuluu uupumusasteinen väsymys, kognitiiviset vaikeudet, heikentynyt ammatillinen itsetunto ja kynnistynyt asenne työtä kohtaan. Työuupumukseen liittyy riski sairastua esimerkiksi masennukseen tai päihdehäiriöihin, vaikka se ei itsessään ole sairaus. Vuonna 2011 tehdyssä arvioinnissa selviää, että Suomalaisista työssäkäyvistä naisista 3 % kärsi vakavasta ja 24 % lievästä työuupumuksesta. Vastaavasti suomalaisista miehistä 2 % kärsi vakavasta ja 23 % lievästä työuupumuksesta. (Uusitalo-Arola, Tuisku & Rossi 2020.)

Työuupumuksen taustalta paljastuu yleensä alun perin motivoitunut työntekijä, jolla on työhyvinvoinnin näkökulmasta huonot työolosuhteet. Työuupumus kehittyy työntekijän ja työn välisessä vuorovaikutuksessa, ja tästä syystä siihen johtavia tekijöitä löytyy usein niin työntekijästä kuin työstä itsestään. (Uusitalo-Arola ym. 2020.)

Työolosuhteet, jotka johtavat uupumukseen, ovat usein liian suuri työmäärä, epäselvyydet työnkuvassa tai rooleissa, vähäinen sosiaalinen tuki ja työhön liittyvä epävarmuus. Työntekijä voi myös omilla teoillaan altistaa itseään

työuupumukselle asettamalla esimerkiksi liian kovat vaatimukset työssä suoriutumiseen. Voimakas velvollisuuden tunne ja matala koherenssin tunne (maailman hahmottaminen heikosti ymmärrettäväksi, hallittavaksi ja merkitykselliseksi) voivat altistaa työntekijää työuupumukselle. (Uusitalo-Arola ym. 2020.)

Työpaikalla työuupumusta voidaan ennalta ehkäistä monin eri tavoin kuten huolehtimalla säännöllisestä työn arvioinnista, jatkuvasta kehittämisestä ja nostamalla esiin epäkodat ja keskustelemalla niistä. Työntekijän tulee huolehtia säännöllisistä tauoista päivän aikana ja pitää kiinni kohtuullisista työpäivien pituuksista. Riittävä uni, hyvä ravinto ja työn ulkopuolisesta elämästä huolehtiminen tukevat työstä palautumista. (Uusitalo-Arola ym. 2020.)

Työuupumuksen merkkejä ovat esimerkiksi univaikeudet, ahdistus- ja mielialaoireet, lisääntyneet huoliajatuksiset ja keskittymisvaikeudet. Näistä johtuen uupunut kokee usein myös muistinsa heikkenemistä. Yleisesti uupuneella henkilöllä ei ole voimavaroja muuhun kuin välttämättömiin toimiin, joten usein uupunut työntekijä luopuu palauttavista harrastuksista ja liikunnasta, mikä vain pahentaa tilannetta. Hän saattaa myös kompensoida voimavarojen riittämättömyyttä ja sosiaalisen elämän vaikeuksia vetäytymällä ympärillä olevista ihmisistä. (Uusitalo-Arola ym. 2020.)

Olisi tärkeää puuttua työuupumukseen mahdollisimman hyvissä ajoin, jotta uupumus ei pääse etenemään pitkälle ja voitaisiin välttyä pitkiltä työkyvyn alenemisilta sekä estettävissä olevilta poissaoloilta. Sairausloma on usein osa työuupumuksen hoitoa, mutta sen lisäksi on mahdollista hyödyntää lääkehoitoa sekä työpsykologin palveluita. (Uusitalo-Arola ym. 2020.)

Takaisin töihin paluussa on hyvä seurata työntekijän tilannetta, kunnes se vakiintuu. On tärkeää, että työntekijä kokee itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi jäseneksi palatessaan takaisin työhön. Siinä muut työyhteisön jäsenet voivat tukea ja auttaa töihin palaajaa. (Suomen mielenterveys ry 2023.)

Asta Viertola kertoo Ylen haastattelussa 2020, kuinka elokuva- ja tv-alalla jaksamisesta puhuminen on haastavaa, koska ihmiset pelkäävät hankalan tai väsyneen leimaa mikä asian esiin ottamisesta saattaisi seurata. Viertola on tehnyt tuotantoja, joissa häneltä on pudonnut huomattavasti painoa sekä tippunut jopa hiuksia päästä eikä hän ole nukkunut viikkoihin kunnolla. Viertola huomasi tilanteen vakavuuden, kun hän kertoi ystävilleen, ettei aio olla vapaapäivinä heidän kanssaan, vaan hänen täytyy vain nukkua kotona. (Vedenpää 2020.)

Temen elokuva- ja tv-alan jaksamisesta kertovassa verkkoartikkelissa 2017 kerrotaan, kuinka elokuva- ja tv-alan keikkatyö tekee elämästä haastavaa muun muassa pitkien työpäivien ja epävarman toimeentulon takia. Sosiaaliset suhteet keskittyvät pitkälti työmaailmaan, koska harrastuksiin on vaikea sitoutua vaihtelevan työn takia. Moni työntekijä on uupunut kuvauspäivän jälkeen ja siitä elpymiseen voi mennä useita päiviä. Freelancer ei kuitenkaan pysty aina kieltäytymään seuraavasta keikasta sen takia, että väsyttää. Pitkään jatkuva väsymys on vaarallista niin luovuuden kuin työtaturmien kannalta. Väsyneenä luovuutta ei ole ja sattuu helpommin virheitä, jotka vaikuttavat suoraan taiteelliseen lopputulokseen. Työajat ja työntekijöiden jaksaminen ovat sekä taiteellinen, että työterveyteen liittyvä kysymys. (Saveljeff 2017.)

5 Työuupumuksen riskitekijät fiktiivisessä draamasarjatuotannossa

Työuupumuksen riskitekijöitä draamasarjatuotannoissa on useita, kuten riittävä budjetti työhyvinvoinnin takaamiseksi, pitkät kuvauspäivät ja useiden työroolien koulutuksen puute Suomessa. Draamasarjatuotanto koostuu monesta liikkuvasta palikasta, sillä esimerkiksi näyttelijöitä, lokaatioita ja työryhmää on usein paljon. Jokainen pala on riskitekijä, joka voi aiheuttaa haasteita ja nopeasti reagoitavia tilanteita erityisesti tuotanto-osastolle. Kaikki riskitekijät voivat vaikuttaa eri tavoin työuupumukseen ja ilmetä tuotannon eri vaiheissa.

5.1 Budjetti

Suomessa draamasarjatuotantojen budjetit ovat suhteessa tuotettavaan minuuttimäärään pienempiä kuin elokuvien budjetit. Sarjan kuvauspäivänä saatetaan kuvata esimerkiksi kahdeksan eri kohtausta, kun taas elokuvatuotannossa yhden päivän aikana voidaan kuvata esimerkiksi kaksi kohtausta. Suhteessa suurempi budjetti tarkoittaa, sitä että elokuvatuotannoissa aikaa yhden kohtauksen kuvaamiseen on enemmän kuin sarjatuotannoissa. (Elomäki 20.4.2023.)

Kotimaan tuotantojen erilaisuuksia ei oteta huomioon budjeteissa, vaan kaikki saman mittaiset ja yhtä monta jaksoa sisältävät sarjat liikkuvat hyvin samoissa budjeteissa. Tuotannot kuitenkin vaihtelevat valtavasti sisältöjen suhteen, joten olisi hyvä pyrkiä skaalaamaan budjetit sisällön tarpeita vastaavaksi. Tämä mahdollistaisi käsikirjoituksen eloon luomisen halutulla tavalla sekä pitäisi huolen työryhmän riittävästä jaksamisesta. (Elomäki 20.4.2023.)

Molemmat haastateltavistani Elomäki (20.4.2023) ja Aarnivirta (20.4.2023) painottavat nyt niin ajankohtaista inflaatiota, joka on vaikuttanut palkkojen sekä muiden kustannusten nousuun viime aikoina. Valitettavasti budjetit eivät ole nousseet aiemmasta, mikä tarkoittaa, että tuotantoja tehdään vieläkin tiukemmilla budjeteilla kuin aiemmin.

Tuottajalla on tärkeä ja vastuullinen tehtävä huolehtia, ettei budjettia ylitetä, ja samalla hän huolehtii koko tuotantoyhtiön taloudesta sekä kyvystä toimia tulevaisuudessakin. Tuottaja on jokaisessa tuotannossa sen faktan edessä, että rahaa on vain tietty määrä ja on mietittävä, mikä on järkevin tapa käyttää raha. Valitettavaa on, että usein tuotanto-osasto on se, josta karsitaan ja joka joutuu kärsimään pienistä budjeteista ja rahan niukkuudesta. (Elomäki 20.4.2023.)

5.2 Yllättävät muuttujat

Vaikka kuinka kaikkeen yrittää valmistautua ottamalla jokaisen yksityiskohdan huomioon ennakoiden mahdolliset yllättävät tekijät, ei siihen pystytä kuitenkaan

koskaan täysin. Jokainen tuotanto-osastosta joutuu hoitamaan tilanteen, johon ei ole pystynyt varautumaan etukäteen. Yhdessä tuotannossa kamera-autoon murtauduttiin ja työntekijä sai sairaskohtauksen kesken kuvauspäivän. Tällaisiin tilanteisiin tuotanto-osasto joutuu reagoimaan nopealla aikataululla, muiden töiden lisäksi. (Aarnivirta 20.4.2023.)

Työryhmän sairastumiset kesken kuvausten ovat aina haasteellisia tilanteita. Suomessa on pulaa monista ammattitaitoisista työryhmän rooleista, mikä hankaloittaa sairastumisten korvaamista huomattavasti. Aarnivirta kertoo tilanteesta, jossa hän soitti Helsingissä kello seitsemän illalla pellon laidalla kaikki mahdolliset 1. kamera-assistentit läpi ja lopulta löysi sellaisen Turusta. Ongelmallista sairastumisissa on myös se, että ilmoitukset poissaoloista seuraavalta päivältä tulevat yleensä iltaisin tuotanto-osastolle, jolloin heidän kuuluisi olla vapaalla. Tämä tarkoittaa sitä, että usein tuotanto-osasto joutuu hoitamaan korvaavia työntekijöitä myöhään illalla, mikä kuormittaa ja haittaa heidän palautumistaan. (Aarnivirta 20.4.2023.)

Usein yllättävät tilanteet ja muuttujat lähtökohtaisesti kustantavat enemmän kuin huolellisesti suunnitellut asiat. Tiukan budjetin takia on tehtävä huolelliset suunnitelmat ja varauduttava budjetissa jo ennen kuvauksia yllättäviin asioihin, jotta budjetti ei ylittyisi sellaisten tullessa. Yllättävät kustannukset kesken kuvausten lisäävät erityisesti tuotanto-osaston stressitiloja, koska he vastaavat budjetista ja joutuvat reagoimaan tilanteeseen. Aikataulut ovat tiukkoja, joten on pakko edetä päivä kerrallaan ja pyrkiä onnistumaan jokaisessa päivässä. (Aarnivirta 30.4.2023.)

5.3 Työn jatkuvuus

Elokuva- ja tv-alalla työskentelevät ovat lähtökohtaisesti freelancer-työntekijöitä, sillä harvoin enää vakinaistetaan työntekijöitä tuotantoyhtiöihin. Freelancer-pohjainen työskentelytapa lisää epävarmuutta työn jatkuvuudesta, mikä puolestaan lisää riskejä työuupumukseen. Freelancerilla voi olla valtava pelko siitä, että mitä jos ajautuu työuupumukseen ja joutuu olemaan pidemmän aikaa

poissa, mitä se tarkoittaa uralle alalla? Tämä johtaa siihen, että herkemmin mennään uuteen tuotantoon, vaikka olisi selvästi levon ja kunnollisen palautumisen tarpeessa. Ei uskalleta kieltäytyä työtarjouksista, koska ei voida tietää, milloin seuraava tarjous mahdollisesti tulisi. Ajatus on, että töitä on tehtävä, kun niitä on tarjolla, eikä niin päin, että töitä on tehtävä, kun niihin on itsellä riittävät resurssit ja voimavarat. (Elomäki 20.4.2023.)

5.4 Kommunikaatio

Kommunikointi on avain asemassa työnkuormittavuuden kanssa.

Työntekijöiden tulisi pystyä avoimesti sanomaan mitä he osaavat ja mitä eivät, jotta muut ympärillä voivat tarvittaessa olla tukena ja auttaa. Kenenkään ei oleteta osaavan kaikkea, ja tuotannoissa tulee aina uusia asioita eteen, joita ei ole aikaisemmin vielä joutunut hoitamaan. Elomäki kertoo olevansa myös itse tuottajana valmis kertomaan avoimesti asioista, joita hän ei vielä osaa. (Elomäki 20.4.2023.)

Tuotanto-osasto saa työtehtäviä usealta eri henkilöltä ja osastolta samaan aikaan. Tuotantopäällikkö voi pyytää tuotantokoordinaattoria tekemään jonkun yksinkertaiselta kuulostavan tehtävän. Samaan aikaan tuotantokoordinaattori on voinut saada viisi eri akuutimpaa pyyntöä muilta osastoilta ja työskentelee niiden kanssa. On siis tärkeää kommunikoida avoimesti niin osastojen välillä kuin tuotanto-osaston sisäisesti, millainen työkuorma sillä hetkellä on. Usein tehtävän voi suorittaa joku toinenkin henkilö, mikäli yhdellä tuotannosta on paljon akuutteja asioita sillä hetkellä hoidettavana. (Aarnivirta 20.3.2023.)

Tunnetartunta tarkoittaa jaettujen tunteiden olotilaa. Tunteet tarttuvat väkisinkin ihmisten välillä, ja ne tulisi ottaa huomioon kommunikoinnissa, koska sillä voidaan aiheuttaa turhaa kireyttä ja stressaavaa ilmapiiriä myös muille.

Parhaimmillaan tunnetartunnalla voi luoda ympärilleen hyvin motivoivan ja positiivisen ilmapiirin omalla hyvällä fiiliksellä. (Peltola 2023.) Toimiakseen elokuva- ja tv-ala tarvitsee saumatonta yhteistyötä eri osastojen välillä. Usein kommunikoinnin tulee olla nopeaa ja selkeää, eikä asioiden selittämiseen ole

paljoa aikaa. Eri tuotannon vaiheissa eri osastot kokevat kovimmat kuormitukset ja saattavat olla hyvinkin stressaantuneita.

5.5 Koulutus

Elokuva- ja tv-alalla on paljon ammatteja ja työrooleja, joihin ei ole varsinaisesti mitään koulutusta. Esimerkiksi tuotanto-osaston työrooleista on olemassa ainoastaan tuottajakoulutus. On ammattikorkeakouluja, joissa opetetaan osia eri rooleista, mutta niistä ei saa valmiuksia esimerkiksi linjatuottajan, tuotantopäällikön tai tuotantokoordinaattorin työtehtäviin. Koska koulutusta näihin rooleihin ei ole, tapahtuu oppiminen itse työtä tekemällä. Tämä johtaa helposti tilanteeseen, jossa henkilö ottaa vastaan uuden vastuullisen työn ilman kokemusta, jolloin hänen on vaikea työtehtäviensä tasalla ja työn kuormitus on suuri. (Elomäki 20.4.2023.)

Kun aikataulut ovat tiukkoja, muilla tuotanto-osaston jäsenillä ei välttämättä ole aikaa opettaa kaikkea tarvittavaa kädestä pitäen ja olla tarvittavalla tavalla tukena. Tällöin työntekijä on uuden haastavan ja vastuullisen työnäärellä yksin, tai siltä se saattaa tuntua. Olisikin tärkeää, että ennen kuin kuvaukset alkavat, tuotanto-osasto pystyisi keskenään käymään työtehtäviä yhdessä läpi, jotta jokaisella on varma ja luottava tunne omasta työroolistaan ja siihen kuuluvista vastuualueista. (Elomäki 20.4.2023.)

5.6 Intohimoammatti

Elokuva- ja tv-ala on lähtökohtaisesti intohimoammatti, jossa alalla olevat todella tekevät työtä intohimosta sitä kohtaan. Tämä aiheuttaa usein tilanteita, joissa työryhmän jäsenet ovat valmiita uhrautumaan tuotantojen puolesta, koska tekevät sitä niin suurella intohimolla. Varsinkin vasta alalle tulleilla on usein vahva halu näyttää osaamistaan ja saada onnistumisen kokemuksia. Innokkuus saa työntekijän tekemään helposti pyydettyä enemmän töitä ja unohtamaan omat rajansa. Varsinkin hakiessaan vielä omaa paikkaansa alalta ihmiset ovat valmiita joustamaan todistellakseen motivaatiotaan ja

varmistukseen hyvät mahdollisuudet saada töitä jatkossakin. (Elomäki 20.4.2023.)

5.7 Arvostus ja asenteet

Elomäki kokee, että alalla on selkeä vastakkainasettelu tuotannon ja muun työryhmän välillä. Tämä vastakkainasettelu kumpuaa syvältä historiasta, ja sitä edelleen ylläpitävät jopa elokuvakoulujen opettajat, mistä Elomäellä on omakohtaista kokemusta. Vastakkainasettelu näkyy esimerkiksi siinä, kuinka jo lähtökohtaisesti kritisoidaan ja vihataan tuotantoa ennen kuin ollaan edes aloitettu työt siinä. Heitetään kommentteja, että taaskaan ei ole mihinkään rahaa ja tuotanto ei ole taaskaan miettinyt tätä ja tätä. Elomäki painottaa, että kyllä tuottajat ihan aidosti ja aktiivisesti miettivät, miten kyseinen rahamäärä saadaan jaettua mahdollisimman solidaarisesti kaikille. Tuottajat haluavat, että jokainen saa työtään vastaavan palkan, jolla he tulevat toimeen. (Elomäki 20.4.2023.)

Vastakkainasettelun yksi syy on varmasti se, etteivät työryhmän jäsenet ymmärrä tuottajan kokonaistyönkuvaa, vaan se yksinkertaistetaan radikaalisti. Ajatellaan, että tuottaja on saanut liian vähän rahaa ja hän haluaa pitää osan rahoista tuotantoyhtiöllä, jotta elokuvien ja tv-sarjojen tekeminen olisi kannattavaa liiketoimintaa. Vastakkainasettelu menee molempiin suuntiin, ja Elomäki mainitsee, kuinka monet tuottajat kehittävät itselleen vahvan suojamuurin, koska heistä on rankkaa kuunnella jatkuvaa valitusta ja päätösten kyseenalaistamista. Suojamuurin takaa on helpompi käsitellä työryhmän tyytymättömyyttä, mikä toisaalta kasvattaa kuilua tuotannon ja muun työryhmän välillä. (Elomäki 20.4.2023.)

Ohjaajalla on merkittävä rooli siinä, miten koko työryhmä kokee luottamuksen tuotanto-osastoa ja heidän päätöksentekoaan kohtaan. Kun ohjaaja osoittaa luottamuksensa tuotanto-osastoa kohtaan, samalla hän näyttää esimerkkiä koko muulle työryhmälle. Elomäki muistaa tuotannon, jossa hän toimi tuotantopäällikkönä ja ohjaaja sanoi ääneen, että hän luottaa tuotanto-osaston

päätöksiin rahankäytön suhteen. Ohjaaja sanoi ääneen työryhmälle, että hän luottaa tuottajan sanaan siitä, onko rahaa vai ei näihin toiveisiin. Tämä oli silmiä avaava kokemus Elomäelle, ja hän ymmärsi ohjaajan luottamuksen olevan avainasemassa siihen, miten koko työryhmä näkee tuotanto-osaston. (Elomäki 20.4.2023.)

Tuottaja ja koko tuotanto-osasto on usein haastavien tilanteiden edessä, joissa on pakko tehdä kiperiä ratkaisuja rahankäytön suhteen. Tuottaja hahmottaa budjetin kokonaiskuvan, ja sitä kautta hänellä on paras käsitys siitä, mihin on järkevää ja tarpeellista käyttää rahaa. Avoimella kommunikoinnilla päätöksistä ja rahasta sekä luottamuksella tuottajan ammattitaitoon voidaan minimoida vastakkainasettelua. (Elomäki 20.4.2023.)

On selvää, että työskentely ilmapiiri, jossa työpanosta ei arvosteta ja ammattitaitoa kyseenalaistetaan, ei ole jaksamisen kannalta hyvä työskentelyympäristö. Vastakkainasetteluun tulisi puuttua ja pyrkiä luomaan tulevaisuutta ajatellen paremmat työolot kaikkien kannalta. Vaikka muu työryhmä ei itse ymmärrä tai tiedä tuotanto-osaston työtehtäviä, tulisi työryhmän silti luottaa tuotanto-osastoon. Tuotanto-osasto tekee päätökset heidän ammattitaitonsa perusteella, ja jokainen päätös on koko työryhmän hyväksi. (Elomäki 20.4.2023.)

5.8 Suhtautuminen uupumukseen

Suorituskeskeisyys on syvällä yhteiskuntamme rakenteissa. On siis vaikeaa lähteä purkamaan sitä pelkästään yhdeltä alalta, vaan se vaatisi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua ja muutosta. Julkista keskustelua työuupumuksesta käydään yhä enemmän, ja se on pikkuhiljaa osittain poistanut siihen liittyvää stigmaa. (Elomäki 20.4.2023.)

Freelancer-työntekijöillä elokuva- ja tv-alalla on pelko työn jatkuvuudesta, joten oma jaksaminen jää usein toissijaiseksi, kun mietitään pelkästään uraa ja huolehditaan siitä, että töitä on myös tulevaisuudessa. Esihenkilöt ja tuotantoyhtiöt voivat rohkaista avoimeen keskusteluun jaksamisesta.

Esihenkilön tärkeä tehtävä on luoda uupuneelle työntekijälle olo, että maailma ei kaadu tähän. Kaikista tärkeintä on aina omasta terveydestä huolehtiminen. (Elomäki 20.4.2023.)

Aarnivirta toivoisi, että työuupumus otettaisiin vakavasti ja siihen suhtauduttaisiin empatialla ja ymmärryksellä. Budjettien tulisi olla riittävän suuria, jotta työntekijöitä saadaan tuotantoon sopiva määrä. Kuvauksissa tulee eteen monia tilanteita, joihin ei voi etukäteen varautua, joten olisi hyvä pystyä tarvittaessa ottamaan kesken kuvausten lisää työntekijöitä tilanteen niin vaatiessa. (Aarnivirta 20.4.2023.)

6 Miten työssä jaksamista voisi edistää?

Työssä jaksamiseen vaikuttaa useat eri tekijä, joihin pystyy vaikuttamaan niin työntekijä kuin työnantajakin. Vastuu työhyvinvoinnista työpaikalla on tuotantoyhtiöllä ja tuottajalla. Työntekijä pystyy vaikuttamaan omaan työssä jaksamiseen huolehtimalla omista rajoistaan työpaikalla sekä kunnollisesta palauttavasta toiminnasta työnulkopuolella.

Täytyy muistaa, että elokuva- ja tv-ala tulee aina olemaan haastavissa olosuhteissa työskentelyä. Jos työskentelyolosuhteista halutaan tehdä ihanteelliset, tulemme näkemään vain puhuvaa päätä sisätiloissa. Ne siis kuuluvat alaan ja niiden kanssa on opittava tasapainoilemaan, niin että kiinnostavia sisältöjä on mahdollista tuottaa samalla huolehtimalla työryhmän hyvinvoinnista. (Elomäki 20.4.2023.)

Elomäki näkee, että kahdeksantuntiset työpäivät lisäisivät työryhmän hyvinvointia ja niiden suosimista kuvausjaksoilla tulisi lisätä. Avoin kommunikaatio budjetista ja rahan käytöstä auttaa jokaista tuotannossa ymmärtämään resurssit ja näin lisää avointa ilmapiiriä työryhmän sisällä. Arvostus tuotanto-osastoa ja tuottajaa kohtaan lisää heidän työhyvinvointiansa ja jaksamista työssä. (Elomäki 20.4.2023.)

Aarnivirta kertoi olleensa tilanteessa, jossa hän havahtui, ettei elämän tarvitse olla pelkästään työntekoa. Hän teki niin paljon töitä, ettei jaksanut vapaa-ajalla muuta kuin nukkua. Täytyy muistaa, että vaikka tämä ala on monille intohimo ja töitä tehdään täydestä sydäimestä ja todellisesta inspiraatiosta, on tämäkin vain työ. Täytyy pystyä hahmottamaan omat rajat ja toimimaan niiden puitteissa, jotta jaksamista on myös muulle elämälle. (Aarnivirta 20.4.2023.)

Omien sekä koko tuotanto-osaston rajojen vetäminen yhdessä heti tuotannon alussa on hyvä keino välttää työuupumusta. Tuotanto-osasto voi sopia, että on ok olla vastaamatta viesteihin ja sähköposteihin vapaa-ajalla.

Ryhmäkeskusteluissa käydään lähes aina keskustelua tulevasta kuvauspäivästä ja akuuteista asioista, joten on ok esimerkiksi hiljentää tällaiset ryhmät, jotta palautuminen ei häiriinny viesti tulvasta puhelimesta. Tuotanto-osasto voi myös informoida muuta työryhmää, että esimerkiksi viikonloppuna vain akuuteissa asioissa voi ottaa yhteyttä tiettyyn henkilöön tuotanto-osastosta. Tätä henkilöä voi vaihdella tilanteen mukaan, ja näin muut osastosta saavat rauhallisen viikonlopun ilman työasioita. (Elomäki 20.4.2023.)

Elomäki uskoo, että mikäli työntekijä on vakituudessa suhteessa, on hänen helpompi myöntää uupumuksensa, jolloin tilanteeseen voidaan puuttua hyvissä ajoin. Elomäki kertoo haastattelussa huomanneensa itsessään tilanteita, joissa koki olevan loman tarpeessa ja otti lomaa. Hän painottaa itsensä tuntemisen tärkeyttä, jotta merkkejä voi huomata hyvissä ajoin ja näin puuttua niihin tilanteen pahenemisen estämiseksi. Elomäki kertoo keskustelleensa ihmisten kanssa, jotka sanoivat, etteivät ole huomanneet itsessään mitään merkkejä uupumuksesta, ennen kuin he eivät kyenneet enää nousemaan sängystä. Tällaisessa tilanteessa on ulkopuolisen lähes mahdotonta puuttua ja auttaa uupumuksesta kärsivää, jos hän ei itsekään tiedosta asiaa. (Elomäki 20.4.2023.)

Suomessa tuotantojen budjetit ovat pienempiä kuin muissa Pohjoismaissa. Tämä budjettien pienuus tulee ilmi haastatteluissa sekä useissa eri artikkelissa, jotka liittyvät työhyvinvointiin. Elomäki (20.4.2023.) kertoo kuulleensa

kouluaikanaan erään kanavapäällikön kehuskelleen, kuinka tekivät formaattiin perustuvaa sarjaa kymmenen kertaa halvemmalla kuin alkuperäistä tuotantoa.

Tässä heijastuu selvä kulttuurialan arvostuksen puute Suomessa.

Yhteiskunnallisella tasolla kulttuuria arvostetaan paljon enemmän muissa Pohjoismaissa kuin Suomessa. Suomessa kulttuuriin ei haluta sijoittaa rahaa, eikä sitä nähdä teollisuuden alana, jolla olisi mahdollista lisätä työpaikkoja Suomessa sekä tuottaa rahaa ja vientituotteita ulkomaille. (Elomäki 20.4.2023.)

Elomäki näkee yhtenä ratkaisuvaihtoehtona, että Suomen elokuvasäätiö jakaisi rahoitukset harvemmalle tuotannolle, jotta budjetit olisivat suurempia tuotantoja kohtaan. Eli tehtäisiin vähemmän tuotantoja, mutta isommilla budjeteilla. (Elomäki 20.4.2023.)

Toivon mukaan tulevaisuudessa tuottajat nähtäisiin enemmän mahdollistajina kuin vihollisina. Uusi sukupolvi murtaisi tuotannon ja muun työryhmän vastakkainasettelua avoimella keskustelukulttuurilla ja toisten työn arvostuksella. (Elomäki 20.4.2023.)

7 Lyhytelokuvan tuotantoprosessi tuottajan näkökulmasta

Tässä avaan kokemuksiani lyhytelokuvan tuottajana ja käsittelen niitä erityisesti työssä jaksamisen näkökulmasta. Luku sisältää myös ehdotuksia, joilla työssä jaksamista voisi helpottaa. Rakkauden juhla -lyhytelokuva toteutettiin opinnäytetyön teososana neljäntenä opintovuotena. Toimin elokuvan tuottajana yhdessä Riikka Uusitalon kanssa. Työskentelin lyhytelokuvan parissa yli vuoden ajan, sillä idea syntyi ohjaaja Senni Lätiltä vuoden 2021 syksyllä jaokuva sai ensi-iltansa vuoden 2023 tammikuussa. Tätä ennen olin jo tuottanut yhden opinnäytetyöelokuvan toisena opiskeluvuoteni. Minusta lyhytelokuvan tuotantoprosessissa on hyvin paljon samoja piirteitä ja haasteita kuin pidemmässäkin tuotannossa, vaikkakin ne ovat hieman pienemmässä mittakaavassa.

7.1 Ennakkotuotanto

Ennakkotuotanto määrittää hyvin pitkälti koko tuotannon. Mikäli alkuvaiheessa budjetti, työryhmän koko yms. arvioidaan väärin, voi kuvausjakso olla hyvin haasteellinen ja kuormittava työryhmälle sekä näyttelijöille.

Ennakkotuotannossa ja koko tuotannon aikana tuottajan tulee pystyä sietämään epävarmuutta asioista. Kaikkea ei voi ratkaista heti, vaan täytyy luottaa ja välillä edetä epävarmoilla suunnitelmilla.

7.1.1 Käsikirjoituksen purku

Ennakkotuotannossa yksi ensimmäisistä ja tärkeimmistä tehtävistä tuottajalla on purkaa käsikirjoitus, eli miettiä mitä kaikkea tämä käsikirjoitus vaatii, jotta se voidaan toteuttaa konkreettisesti. Tuottajan tulee olla ikään kuin jokaisen osaston ammattilainen ja pystyä arvioimaan jokaisen osaston tarpeet käsikirjoituksen toteuttamiseen ja tekemään sen perusteella koko tuotannon kustannusarvio.

Käsikirjoituksen purku asettaa raamit koko tuotannon kulle. Sen perusteella mietitään työryhmän koko, tuotannon aikataulutus, budjetti ja jopa levityssuunnitelma. Vaatii paljon ammattitaitoa pystyä hahmottamaan kaikki nämä asiat pelkän käsikirjoituksen perusteella. Jokainen käsikirjoitus on omanlaisensa ja resurssit tulee sijoittaa eri paikkoihin riippuen käsikirjoituksesta ja sen tarpeista.

7.1.2 Rahoitus

Metropolia Ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön teososalyytelokuvan tekeminen ei ole opintosuunnitelmaan kuuluva pakollinen kurssi, vaan sen voi toteuttaa halutessaan. Tästä syystä tuotantoihin tulee hankkia itsenäisesti rahoitus, mikä on pääasiassa opiskelijatuottajan vastuulla. Tämä aiheuttaa paljon painetta tuotannon opiskelijoille, sillä he ovat ikään kuin vastuussa koko muun työryhmän mahdollisuudesta toteuttaa lyhytelokuva ja näin kasvattaa omaa ammatillista osaamistaan vielä ennen koulusta valmistumista.

Lyhytelokuvien budjetit ovat kaikkea muutamasta sadasta eurosta kymmeneen tuhansiin euroihin. Yleensä Metropoliassa toteutettavien lyhytelokuvien budjetit ovat muutamia tuhansia euroja. Tuollaisen summan kerääminen omin avuin vaatii paljon työtä ja osaamista, mitä ei erikseen koulussa opeteta.

Me keräsimme Rakkauden juhla -lyhytelokuvan rahoituksen poliisin myöntämällä pienkeruuluvalla. Teimme tiivistelmän ja esitteen tulevasta elokuvasta ja jaoimme sitä sosiaalisessa mediassa sekä suoraan sukulaisille ja kavereille. Käytännössä elokuvan rahoittivat täysin työryhmän läheiset pienkeräyksen kautta. Lopuksi kun rahat oli käytetty, tein poliisille tilityksen saaduista käytetyistä varoista. Tämä oli mielestäni toimiva tapa saada rahoitus elokuvalle, jotta pystyimme sen toteuttamaan.

Ongelma tässä on kuitenkin se, että samaan aikaan tehdään useampia lopputyöelokuvia ja usein työryhmät koostuvat samoista opiskelijoista. Itse osallistuin yhteensä kolmen eri opinnäytetyöelokuvan tekoon, enkä kokenut reiluksi läheisiäni kohtaan pyytää heiltä rahallista tukea näihin jokaiseen. Valitsin siis Rakkauden juhla -lyhytelokuvan, jota jaoin läheisilleni.

Rahoituksen hankkiminen on hyvin stressaava vaihe tuotannon opiskelijoille, koska muu työryhmä tekee samaan aikaan jo suunnitelmia kuvausten toteuttamiseksi, vaikka rahaa näihin suunnitelmiin ei vielä ole. Ennakkotuotanto vaatii paljon tuottajalta ilman rahoituksen hankintaakin. Hänen täytyy kerätä työryhmä, purkaa käsikirjoitus ja laatia aikataulu tuotannolle. Ammattituotannossa konkreettiset suunnitelmat kuvauksille ja muun työryhmän palkkaaminen tapahtuvat vasta rahoituksen varmistuttua.

Opiskelijatuotannossa budjetit ovat usein pieniä, joten kuvausten toteuttamista auttaa valtavasti, mikäli työryhmän jäsenillä on valmiita kontakteja ja omia resursseja, joita he ovat valmiita antamaan tuotannolle käytettäväksi. Jos työryhmän jäsenillä on esimerkiksi omia autoja, säästetään vuokra-autokustannuksissa. Lokaatiot pyritään löytämään työryhmän sisältä, jotta niihin ei kulu budjetista rahaa. Catering-kuluja pyritään minimoimaan hankkimalla

sponsoreita tuotannolle. Lavastus ja rekvisiitta kerätään työryhmän jäsenten omista kodin sisutuselementeistä ja tarvikkeista, jotta uusia ei tarvitse ostaa. Näyttelijöiden puvustus voi olla heidän omaansa tai sopivan kokoisen työryhmän jäsenen vaatekaapista lainattuja vaatteita.

Käyttämällä luovuutta, aikaa ja vaivaa voidaan tilanteen sitä vaatiessa säästää monissa asioissa opiskelijatuotannossa. Näiden säästötoimien avulla pystytään toteuttamaan tuotanto huomattavasti pienemmällä budjetilla, mikä poistaa painetta tuottaja opiskelijan harteilta rahoituksen hankinnan suhteen. Näin tuottaja pystyy keskittämään energiansa muihin ennakkotuotannon työtehtäviinsä.

7.1.3 Työryhmän kasaaminen

Elokuvan tuotanto lähtee käyntiin yleensä käsikirjottajan, ohjaajan tai tuottajan ideasta, jota lähdetään työstämään eteenpäin, yleensä aluksi pienellä ydinryhmällä. Kuten Elomäki (20.4.2023) mainitsi haastattelussa, tämä on yleensä mukava tuotannon vaihe, koska työryhmä on pieni ja kaikki on vielä mahdollista. Pikkuhiljaa työryhmää aletaan muodostamaan, ja tuotanto-osaston vastuulla on hankkia sopivat työryhmän jäsenet tuotantoon. Varsinkin opiskelijatuotannoissa, joissa työnteosta ei palkkaa makseta, työryhmän kasaaminen saattaa olla haastavaa, koska opiskelijat ovat lähtökohtaisesti hyvin kiireisiä.

On hyvä miettiä jo alusta asti, mitä rooleja juuri tähän tuotantoon tarvitaan, jotta työryhmä ei kasva liian suureksi mutta ihmisiä on kuitenkin riittävästi, jotta jokainen saa keskittyä omaan tehtäväänsä ja kehittää omaa osaamistaan. Samalla on huomioitava, että suuri työryhmä aiheuttaa omia haasteita kommunikoinnin ja kustannusten osalta. Näiden välistä tulisi löytää kultainen keskitie, jossa on huomioitu juuri kyseisen tuotannon tarpeet.

Elokuviin ja sarjojen tekeminen on hyvin tarkkaa ryhmätyötä, jossa jokaisella työryhmän jäsenellä on tarkka oma roolinsa, jotta tuotanto pyörii eteenpäin jouhevasti. Osastojen sisäinen sekä osastojen välinen kommunikointi on avainasemassa tuotannon sujuvuuden suhteen. Mitä enemmän on työryhmää,

sitä enemmän vaaditaan kommunikointia, jotta jokainen on varmasti perillä omasta ja muiden tekemisestä.

7.1.4 Ennakointi ja riskien huomioon ottaminen

Ennakointi on hyvin tärkeää, sillä sen avulla pystytään ennaltaehkäisemään suurimmat ongelmatilanteet kuvausjakson ajalta. Koskaan ei kaikkeen kuitenkaan pystytä varautumaan, ja rajallisten resurssien takia aika loppuu usein kesken ja tietyt asiat selviävät vasta kuvauspaikalla. Mitä huolellisemmin ennakkotuotanto on tehty ja muuttuvat tekijät on otettu huomioon, sitä paremmin yllättäviin tilanteisiin pystytään suhtautumaan. Mikäli perusasiat on fiksusti suunniteltu ja hoidettu, kommunikaatio toimii ja kaikki ovat tietoisia omista työtehtävistään, muutamat yllättävät tilanteet hoituvat usein ilman sen suurempaa ongelmaa.

Elämään kuuluu sairastumiset ja yllättävät peruutukset, joilta ei voi koskaan täysin välttyä. Näihin voi kuitenkin varautua esimerkiksi miettimällä varavaihtoehtoja ja eri skenaarioita, jolloin tällaisen tilanteen tullessa ei synny paniikkia, vaan voidaan rauhallisesti siirtyä varasuunnitelmaan.

Rakkauden juhla -lyhtyelokuva toteutettiin täysin ulkoilmassa, koska lokaationa oli Helsingissä sijaitseva siirtolapuutarhamökin piha-alue. Ulkolokaation lisäksi koko elokuva on jatkumoa ja kertoo yhdestä kesäisestä päivästä. Tämä tietenkkin tuo omat riskitekijänsä sään suhteen. Emme kuitenkaan pysty varaamaan useaa varapäivää, mikäli sattuisi huonot kelit kuvausviikollemme. Päätimme siis, että kuvaukset tullaan toteuttamaan, oli mikä keli tahansa. Tämä on ehkä eniten ohjaajan vastuulla, että hän pystyy suunnittelemaan elokuvan toimivaksi, vaikka sää vaihtelisi radikaalisti kuvauspäivien välillä. Kelin vaihtelevuus vaikuttaa elokuvan jatkuvuuteen, ja tämä on otettava huomioon kohtausten kuvausjärjestyksen suunnittelussa ja aikatauluttamisessa. Meidän onneksemme keli sattui olemaan hyvin aurinkoinen jokaisena kuvauspäivänämme, joten ongelmaa ei lopulta syntynyt, vaikka tähän varauduttiin ja tätä mietittiin paljon ennakkotuotannon aikana.

7.1.5 Aikataulutus

Aikataulua tehdessä tuotantoon on hyvä olla realistinen ja ottaa kaikki mahdolliset aikatauluun vaikuttavat tekijät huomioon. Rakkauden juhla - lyhytelokuvan alkuvaiheessa tiesin, että minulla on mahdollista käyttää hyvin aikaa ennakkotuotantoon, mutta kuvausjaksoon sekä jälkituotantoon minulla ei tule olemaan paljon resursseja. Otin tämän huomioon jo tuotannon alkuvaiheessa, ja sen takia tuotimme lyhytelokuvan yhdessä Riika Uusitalon kanssa, ja sen lisäksi meillä oli tuotantopäällikkö läpi ennakkotuotannosta jälkituotantoon sekä kuvauskissa tuotantoassistentti ja runneri. Näin pystyimme jakamaan työtehtäviä Uusitalon sekä muiden tuotanto-osastolla työskentelevien kanssa.

Minulla oli kokemusta jo aikaisemman opinnäytetyöelokuvan tuottamisesta toisena opiskeluvuoteni, joten tiesin suurin piirtein, paljonko aikaa tällaisen tuotannon tuottaminen vaatii. Ilman aikaisempaa kokemusta olisin hyvin todennäköisesti varannut liian vähän aikaa itselleni ja näin ajautunut tilanteeseen, jossa aikani ei riitä kaikkeen, johon olen sitoutunut. On hyvä ottaa huomioon tuotannon realiteetit ja aikarajoitteet aikataulua tehdessä, mutta myös omat aikataulu ja jaksaminen ennen kuin lähtee erilaisiin tuotantoihin mukaan.

7.2 Kuvausjakso

Kuvauksissa keskitytään siihen hetkeen ja olennaiseen sekä pyritään huolehtimaan kuvausten toimivuudesta. Tällöin seurataan, kuinka ennakkotuotannon suunnitelmat toteutuvat konkreettisesti, ja keksitään uusia ratkaisuja, mikäli huomataan, että joku suunnitelmista ei toimikaan. Kuvaukset ovat usein hektisiä, ja monet tilanneet vaativat tuotanto-osastolta nopeaa reagoitua ja päätöksentekoa.

Molemmat haastateltavat Aarnivirta sekä Elomäki kertoivat haastattelussa 20.4.2023, kuinka he kokevat suurimman stressin kasautuvat jokaisessa tuotannossa kuvasten alkuun sekä kuvausten loppupuolelle. Juuri ennen kuvauksia tulee tunne kuin kaiken pitäisi olla valmista, vaikka todellisuudessa

suunnitelmat muuttuvat ja tarkentuvat kuvausten edetessä. Alussa kaikki on uutta ja jokainen jännittää, miten kuvaukset lähtevät rullaamaan. Lopussa taas alkaa olla kisaväsymystä havaittavissa ja ajatukset saattavat olla haikeita, kun taas on yksi tuotanto ja tiiviiksi muodostuneen ryhmän matka tulossa päätökseen. Kaiken tämän lisäksi lopussa aletaan suunnittelemaan tuotannon purkua, vaikka täytyy edelleen pitää keskittyminen viimeisissä kuvauspäivissä.

Olen huomannut, että kuvausjakso on itselleni ehdottomasti rankin tuotannon vaiheista, ihan jo pelkästään pitkien työpäivien takia. Varsinkin, kun se poikkeaa hyvin paljon ennako- ja jälkituotantovaiheesta, joten menee hetki, että keho ja mieli tottuu uuteen rytmiin. Kuvausjaksosta kuitenkin selviää, kun pitää muut elämän menot minimissä tällä ajanjaksolla ja huolehtii riittävästä levosta ja ravinnosta. Kuvausjaksolle syntyy omat rutiinit, joista kiinni pitäminen auttaa jaksamaan kuvausjakson läpi.

Tuotanto-osaston työtehtävät hoidetaan pääsääntöisesti tietokoneella, eikä niiden hoitamiseen vaikuta yhtä paljon kuvaushetki kuin muilla osastoilla. Keskustelimme Aarnivirran kanssa haastattelussa eri ratkaisuista, joilla voisi vähentää tuotanto-osaston työkuormaa ja laskea stressiä kuvausjaksolla. Aarnivirta ehdotti, että tuotanto-osastolla olisi yksi ekstrahenkilö, joka työskentelisi toimistolla, ja hänelle voisi lähettää hoidettavaksi akuutteja asioita, joita kuvaustilanteessa olevat eivät pysty hoitamaan. Hän voisi myös auttaa sairastumisten korvaamisessa. Isoissa tuotantoyhtiöissä tällainen on varmasti helpompi toteuttaa, koska tämä henkilö voisi olla varalla useampaan tuotantoon samaan aikaan.

Mietin vaihtoehtoisia ratkaisuja, mikäli ylimääräiseen henkilöön ei ole budjettia. Voisiko jokaiselle tuotanto-osastolla työskentelevälle varata viikossa aina pienen hetken rauhallista toimistotyöskentelyaikaa ilman kuvaustilanteen häiriötekijöitä? Tuotanto-osaston jokaisella jäsenellä on jotain tietokoneella hoidettavia vastuualueita pois lukien mahdollisesti runneri. Tällaisten työtehtävien hoitaminen keskellä kuvauksia, kun radiopuhelin ja työryhmän jäsenet keskeyttävät työnteon jatkuvasti, on usein haastavaa. Yksinkertaisenkin

tehtävän tekemiseen saattaa mennä useita tunteja keskeytysten takia, ja pahimmassa tilanteessa sen loppuun tekeminen jää kuitenkin päivän päätyttyä kotona hoidettavaksi.

Uskon että pienikin rauhallinen hetki keskittymistä vaativiin tehtäviin voisi olla erittäin toimiva ratkaisu tuotanto-osastolle. Tämä lisäisi tehokkuutta ja tunnetta siitä, että rästihommia ei ole kasapäin tehtävänä. Kuvaustilanteessa voisi olla rennommin ja keskittyä siellä olennaiseen. Toki tuotanto-osastolta jonkun on aina pakko olla paikalla kuvauksissa ja töitä on siellä pystyttävä tekemään, mutta tällainen voisi olla helpottava tekijä kuvaushulinan keskellä.

Kuvauksissa tuotanto-osaston työvuorojen jakaminen esimerkiksi aamu- ja iltavuoroihin mahdollistaa työpäivien pituuksien pysymisen inhimillisinä. Aina tämä ei ole mahdollista, jos esimerkiksi kuvausamuna kuvauksiin tulee paljon näyttelijöitä ja työryhmää tuotanto-osaston kyydeillä.

Viime tuotannossa, jossa työskentelin tuotantokoordinaattorina, pyrimme tekemään näin. Linjatuottaja ja tuotantopäällikkö jakoivat vuoroja, niin että toinen oli kuvauksissa ja toinen esimerkiksi teki töitä kotoa.

Tuotantokoordinaattorina jaoin työvuorot tuotantoassistentin kanssa niin, että toinen ajoi aamun ensimmäiset ja toinen viimeiset kuljetukset. Näin kuvauspäivien pituudet pysyivät noin 10-tuntisina, vaikka näyttelijöiden kyyditseminen helposti venyttää päivän 12-tuntiseksi.

7.3 Jälkituotanto ja levitys

Kuvausjakson tultua päätökseen tuotanto-osastolla on yleensä vielä paljon tehtävää. Heidän tulee esimerkiksi palauttaa tavaroita ja autoja, varmistaa kaikki sopimukset ja taltioida ne sekä huolehtia koko työryhmän tilitykset maksuun. Tuotanto-osastolle varataankin vielä kuvausten päätyttyä usein työaika muutamasta päivästä viikkoihin riippuen työroolista, jotta tuotanto saadaan huolellisesti tuotua päätökseen.

Jälkituotannon työtehtäviin voi vaikuttaa hyvin suunnitellulla dokumentoinnilla heti tuotannon alkuvaiheesta. Mikäli jokaiselle tiedostolle on omat kansiot ja selkeät listat, joita on täytetty kuvausten aikana, helpottaa se tuotannon päätyttyä dokumentoinnin loppuun viemistä. Lyhytelokuvatuotannossa kuvausjakso on yleensä noin viikon, joten siinä tuotannon purku on ikään kuin miniversio isoon ammattituotantoon verrattuna.

Tilitykset Rakkauden juhla -lyhytelokuvassa olivat helpot, koska kuitteja oli yhteensä vain muutama kymmen. Ammattituotannossa tilitykset on hyvä pyytää tekemään tasaisin väliajoin jo kuvausten aikana, jotta lopuksi ei ole hirveää taakkaa niiden suhteen. Tämä auttaa myös linjatuottajaa hahmottamaan, missä mennään budjetin suhteen kuvausjaksolla.

Mielestäni tuottajan, joka jatkaa tuotannossa vielä kuvaustenkin jälkeen olisi hyvä ottaa tässä vaiheessa pieni loma. Kuvausjakso on usein todella rankka, erityisesti jos tuottajakin elää mukana kuvausaikatauluissa, kuten Elomäki (20.4.2023.) sanoi haastattelussa. Koska matkaa tuotannon kanssa on vielä paljon, olisi hyvä kerätä voimat ja pitää pieni hengähdystauko, mikäli mahdollista.

Tuottaja on mukana myös editointivaiheessa, koska hänen tulee huolehtia sen aikataulutuksesta sekä eri jälkityövaiheiden yhteen sovittamisesta. Hän huolehtii mahdollisen tilaajan kanssa kommunikoinnista ja järjestää erivaiheista katseluita. Tuottaja tiedottaa myös rahoittajia tuotannon etenemisestä. Rakkauden juhla -lyhytelokuvassa Riikka ja ohjaaja vastasivat tästä vaiheesta. Kävin kuitenkin palaverissa ohjaajan, äänileikkaajan ja kuvaleikkaajan kanssa. Niissä sovimme, mitä erilaisia versioita elokuvasta tallennetaan tulevaisuuden ensi-iltaa sekä mahdollisia festivaalilevityksiä varten. Huolehdin lopputekstien oikeellisuudesta ja toimitin leikkaajalle lopputekstilistan.

Tuottaja keskittyy jälkituotantovaiheessa mahdollisen ensi-illan järjestämiseen ja levitykseen. Nämä ovat tärkeitä, koska kovalla työllä tehty lopputulos ansaitsee tietysti mahdollisimman paljon katsojia. Ammattituotannoissa

levitykseen on mahdollista myös palkata erikseen yritys, joka hoitaa sitä. Opiskelijatuotannossa levitys ja ensi-ilta ovat tuottajan harteilla. Usein elokuvafestivaaleille elokuvan lähettämiseen osallistuu myös ohjaaja, koska hänen nimellään elokuvaa usein markkinoidaan.

Jälkituotantovaihe on kiva vaihe siinä mielessä, että hektisin työvaihe on ohi ja nyt voidaan luoda teos uudestaan kuvatausta ja äänitetystä materiaalista. Tähän osallistuu huomattavasti vähemmän ihmisiä kuin kuvausjaksoon, eli sen koordinointi ja hallinnointi on kevyempää. Tähän mennessä töitä teoksen parissa on kuitenkin tehty jo pitkään, ja on tärkeää pitää huoli tuottajana omasta jaksamisesta. Usein uudet projektit alkavat jo ennen kuin edellinen on täysin valmis ja maailmalla.

8 Lopuksi

Tärkeimmäksi tekijäksi tuotanto-osaston hyvinvoinnin kannalta nousi esiin riittävä budjetti. Budjetin suuruus heijastuu suoraan käytettävään aikaan ja työntekijöiden määrään. Budjettien tulisi olla riittäviä työhyvinvoinnin takaamiseksi. Käsikirjotusten erilaisuudet tulisi myös ottaa huomioon budjetin koossa, jotta jokainen tarina saadaan luotua katsojille ilman työhyvinvoinnin uhraamista.

Avoin kommunikaatio työtehtävistä, työkuormasta ja omasta jaksamisesta auttaa parempaan työhyvinvointiin. On myös työnantajan etu, että työntekijä on energinen ja kykenee suoriutumaan tehtävistään hyvin. Freelancertyöntekijä on itse vastuussa omasta jaksamisestaan, koska vaihtuvat työnantajat eivät pysty sitä valvomaan. Pelko työnjatkuvuudesta ei saisi ajaa työntekijöitä uupumukseen.

Elokuva- ja tv-alan koulut eivät tarjoa valmiuksia kaikkiin työtehtäviin alalla, joten olisi hyvä järjestää lyhyitä täsmäkoulutuksia eri työrooleihin. Tämä mahdollistaisi oppimisen ammattilaisen ohjeistuksessa rauhallisessa

ympäristössä, ilman ammattituotannon hektisyyttä. Koulutuksilla saataisiin ammattilaisilta arvokasta kokemusta välitettyä uusille tekijöille alalla.

Paremmilla työoloilla ja työntekijöiden jaksamisesta huolehtimalla alalla pysyvät työntekijät kerryttävät kokemusta ja osaamista, mikä nostaa pitkällä aikavälillä alan tasoa. Menetetään arvokasta kokemusta alalta, jos ihmiset vaihtavat alaa huonojen työolojen takia. Paremmilla työoloilla ja työntekijöiden jaksamisesta huolehtimalla voidaan saada pitkällä tähtäimellä merkittäviä positiivisia muutoksia aikaan koko elokuva- ja tv-alalla.

Rakkauden juhla -lyhytelokuvan tuottajana ymmärsin erityisesti ennakkotuotantovaiheen tärkeyden. Ennakkotuotanto määrittää koko tuotannon suunnan ja tuottajan tulee olla ammattitaitoinen pystyäkseen arvioimaan jokaisen osaston tarpeet kustannusarviota tehdessään. Käsikirjoituksen purku on tärkeä osa ennakkotuotantoa, sen avulla määritetään työryhmän koko, aikataulu, budjetti sekä levityssuunnitelma.

Syyt, miksi tällä alalla jaksaa haasteista huolimatta työskennellä, ovat Aarnivirran (20.4.2023) sekä Elomäen (20.4.2023) mielestä mielenkiintoiset ja itselle merkitykselliset sisällöt sekä ihmiset, joiden kanssa saa tehdä töitä. Näitä asioita vaalimalla ja omia rajoja kunnioittamalla motivaatiota löytyy aina uuteen tuotantoon.

Lähteet

Haapalainen Manu 2022, Palkoista, terveydestä ja turvallisuudesta tingitään, ja ainoastaan tv-ohjelman valmistumisella on väliä. Tv-tuotantoalan työkuulttuuri rehottaa edelleen villinä. Journalisti verkkoartikkeli 19.8.2022.

<https://journalisti.fi/artikkelit/2022/08/palkoista-terveydesta-ja-turvallisuudesta-tingitaan-ja-ainoastaan-tv-ohjelman-valmistumisella-on-valia-aanitekniikka-mathias-lindyn-mukaan-tv-tuotantoalan-tyokuulttuuri-rehottaa-edelleen-villina/> (Viitattu 1.5.2023.)

Hirsijärvi Sirkka & Hurme Helena 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Kuokkanen Venla 2021. Suomalaisella tv- ja elokuva-alalla on huutava pula ammattilaisista eikä kyse ole vain hetkellisestä piikistä: ”Tila on kriittinen”, Helsingin sanomien verkkoartikkeli 17.6.2021. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008057183.html> (Viitattu 3.5.2023.)

Lyytinen Nina ja Peltola Anna 2023. Psykopodiaa-podcast, Spotify 30.1.2023. (Viitattu 3.5.2023.)

Saveljeff Anne 2017. Elokuva- ja tv-tuotannoissa on jaksamisongelma, Temen verkkoartikkeli 4.12.2017. <https://www.teme.fi/fi/elokuva-ja-tv-tuotannoissa-on-jaksamisongelma/> (Viitattu 7.5.2023.)

Suomen mielenterveys ry 2023. Työuupumus, Mieli verkkoartikkeli 24.3.2023. <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/tyoelamanmielenterveys/tyopaikan-kriisit-ja-muutokset2/tyouupumus/> (Viitattu 21.4.2023.)

Työterveyspsykologi, psykoterapeutti Uusitalo-Arola Liisa, Psykiatrian erikoislääkäri Tuisku Katinka ja Työterveyshuollon erikoislääkäri Rossi Helena 2020. Terveyskirjasto, Lääkärikirja Duodecim 18.8.2020. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00681> (Viitattu 21.4.2023.)

Vedenpää Ville 2020. Harva uskaltaa puhua uupumisesta elokuva- ja tv-alallala,
Ylen verkkoartikkeli 28.2.2020. <https://yle.fi/a/3-11217676> (Viitattu 3.5.2023.)

Haastattelut

Aarnivirta, Marju 2023. Linjatuottaja. Tekele Productions. Haastattelu 20.4.2023.

Elomäki, Julia 2023. Tuottaja. Tekele Productions. Haastattelu 20.4.2023

Liitteet

Haastattelun kysymysrunko

- Kerro itsestäsi ja työhistoriastasi?
- Miten kuvailisit tuotanto-osaston eri työrooleja?
- Mistä eri tuotannon työrooleista koostuu fiktiivisen draamasarjan tuotanto-osasto?
- Mitä ajatuksia työuupumus elokuva- ja tv-alalla herättää sinussa?
- Mitä riskitekijöitä tuotanto-osasto kohtaa draamasarja tuotannossa, jotka voivat johtaa työuupumukseen?
- Miten näitä riskejä voisi ennakoida ja vähentää?
- Miten itse otat nämä asiat huomioon työssäsi?
- Miten toivoisit, että aiheeseen suhtauduttaisiin?
- Mikä motivoi sinua pysymään alalla?